

Тисьменна О.П., Кульбаба І.В.

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В РАМКАХ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

УДК 341.1/8

Угода про партнерство та співробітництво від 16 червня 1994 року (далі - УПС), вивела Україну на новий рівень, як партнера Європейського Союзу у широкому колі політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Відповідна угода стала правовою основою відносин між Україною та ЄС, визначила пріоритетні напрямки співпраці: енергетика, торгівля та інвестиції, юстиція та внутрішні справи, наближення законодавства України до законодавства Євросоюзу, охорона довкілля, транспортна сфера, транскордонне співробітництво, співпраця у сфері науки, технологій та космосу. У всіх цих сферах велику роль відіграє ринок публічних закупівель, оскільки, державні органи країн ЄС здійснюють закупівлю товарів, робіт та послуг саме у відповідності до законодавства, що регулює порядок здійснення закупівель в Європейському Союзі.

У 1994 році у місті Марракеші, що знаходиться у Королівстві Марокко, з подальшими змінами, між країнами-членами Світової організації торгівлі було укладено Угоду про державні закупівлі (далі - GPA). Ця багатостороння Угода регулює процеси закупівель на основі принципів відкритості, прозорості та недискримінації. Україна з 2011 року розпочала процес приєднання до Угоди про державні закупівлі та у 2016 році все ж таки стала членом GPA [9].

Наступним не менш важливим кроком для формування ринку публічних закупівель стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі - Угода), яка набула повної юридичної чинності після її ратифікації парламентами всіх 28 держав - членів Європейського Союзу (далі - ЄС) 1 вересня 2017 року. Угода створює новий тип інтеграції без набуття

членства, її можна характеризувати як всеосяжну рамкову угоду, положення якої поширюються на весь спектр відносин між Україною та ЄС.

Питанням дослідження ринку публічних закупівель в рамках європейського законодавства займалися такі українські вчені: Ткаченко Н., Шатковський О., Файвеш Г., Душенька І., Кузнцова К. та інші.

Варто зазначити, що Угода про асоціацію має особливий комплексний і обумовлений характер. Варто зазначити, що укладена Угода про асоціацію не є трампліном на шляху до членства ЄС, оскільки для вступу в Європейський Союз наша держава мусить пройти цілу низку реформ для побудови конкурентної ринкової економіки, адаптувати вітчизняне законодавство до міжнародно правових стандартів та стандартів Європейського союзу, Україна має відповідати спільним демократичним та економічним цінностям ЄС та забезпечити належне функціонування Поглибленою та Всеохоплюючої Зони Вільної Торгівлі між Україною та ЄС (далі – ПВЗВТ). ПВЗВТ є економічною основою співробітництва та здійснення реформ, спрямованих не тільки на покращення торговельних відносин між Україною та ЄС, але й на сприяння наблизенню законодавства до стандартів ЄС в галузях, пов'язаних з розвитком бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату [див. 7].

Важливим положенням Угоди про асоціацію з ЄС є «забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві (Глава 8 Розділу IV, Додаток XXI Угоди) [6]. При проведенні закупівель Україна має забезпечити дотримання принципів недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності. Угода передбачає поступове надання взаємного доступу на ринок публічних закупівель за умови виконання Україною норм Угоди. Додаток XXI до Угоди містить «Індикативний графік інституційних реформ, адаптації законодавства та надання доступу до ринку», який передбачає п'ять етапів

законодавчих змін та взаємного відкриття доступу до ринку з 1 січня 2016 року до 2024 року. На даний момент Україна є повноправним членом Угоди Світової організації торгівлі про державні закупівлі (GPA - Agreement on Government Procurement) та в рамках GPA отримала доступ до ринку публічних закупівель країн, які є членами цієї угоди, серед яких і країни ЄС.

Станом на листопад 2021 року в електронній системі, розробленій для європейський державних закупівель, TED (Tenders Electronic Daily) зареєстровано 19 український претендентів, що беруть участь у закупівельній процедурі. Серед яких: Миколаївська міська рада, Комунальне підприємство «Київпастранс», Комунальне підприємство «Луцькводоканал» (Луцьке комунальне підприємство), Тернопільська міська рада та інші. Це вказує на реальність входження українських експортерів на ринок ЄС через систему публічних закупівель та перспективність напряму [див. 1].

Відповідно до звіту, підготовленого у квітні 2021 року Центром аналізу міжнародної торгівлі Trade+ при Київській школі економіки на замовлення Офісу Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, реформа публічних закупівель є однією з найбільш прогресивних та вдалих. В рамках угоди, Україна визначила уповноважений орган, що здійснює регулювання та реалізує державну політику у сфері закупівель, ним стало Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (далі - Мінекономіки). Для розвитку ринку та з метою захисту прав та законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі функціонує Антимонопольний комітет України (далі - АМКУ). Окрім цього, утворено Постійно діючу адміністративну колегію АМКУ з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Верховна Рада України прийняла нову редакцію Закону України «Про публічні закупівлі» (далі - Закон), яка набрала чинності 19 квітня 2020 року [див. 5].

Задля досягнення мети: виконання зобов'язань України в рамках Угоди та гармонізації українського законодавства до положень Директив ЄС, зокрема 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС, 2014/25/

ЄС, 89/665/ЄЕС, в Закон внесено нові норми, які прямо сприяють удосконаленню та оптимізації закупівельного процесу та функціонування електронної системи, а також впроваджує обов'язкове регулювання електронних аукціонів, хоча цього не передбачають Директиви ЄС. Україна задля мінімізації корупційних ризиків в державному секторі ввела обов'язкові електронні аукціони, що було узгоджено з Європейською Комісією. Закон передбачає процедуру електронного оскарження і запроваджує організацію централізованих закупівель. Крім того, він передбачає процедуру проведення аукціону за мінімальною ціною та аукціонів із критеріями «MEAT» – the Most Economically Advantageous Tender [7].

Результатом наближення українського законодавства до законодавства ЄС, можна вважати повноцінну роботу електронної системи ProZorro, що наслідує інформаційну систему ЄС у сфері закупівель TED. Ключовою ідеєю є створення умов для запуску взаємної участі суб'єктів господарювання у публічних закупівлях, що обумовлює розширений та простий доступ до інформації про закупівлі [див. 2]. Безперечно, що запровадженні ЄС автоматизації процесу закупівель - є успішним досвідом для перейняття та використання в Україні. Від так, підприємства можуть брати участь в міжнародних публічних закупівлях, які проводяться ЄС через мережу Інтернет та без особистої присутності представника на аукціоні, а також без передачі документів для участі у закупівлі.

З квітні 2021 року виконується міжнародний проект технічної допомоги, профінансований коштами Європейського Союзу - "Підтримка реформи публічних закупівель в Україні" (далі – Проект). Передумовою виконання проекту стала Рамкова Угода між Урядом України та Комісією Європейських Співтовариств від 03 вересня 2008 року [3].

Виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та проведення євроінтеграційних реформ сприяє поступовому зменшенню торговельних бар'єрів, інтеграційні процеси спрямовані на спрощений доступ товарів та послуг на ринок ЄС. Дотримання сторонами Угоди, активізує в Україні роботу ринків, що працюють у відповідності до європейських принципів та прак-

тик, забезпечить рівні і прозорі правила гри для усіх учасників, обмежить монопольну владу окремих учасників ринку, надасть більше можливостей для малого і середнього бізнесу та захисту прав споживачів, підвищить конкурентоспроможності вітчизняної продукції та послуг на міжнародних ринках.

1. *Tenders Electronic Daily: веб-сайт.* URL: <https://ted.europa.eu/TED/browse/browseByMap.do> (дата звернення 01.11.2021)
2. *Гармонізація з ЄС: Що отримає бізнес від нового Закону «Про публічні закупівлі»: Prozorro.Інфобокс: веб-сайт.* URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/1-1> (дата звернення 01.11.2021)
3. *Європейська інтеграція: Міністерство економіки України: веб-сайт.* URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=e54f0df6-ae9f-4437-9af7-1da4c8bb44ba&title=YevropeiskaIntegratsiia> (дата звернення 01.11.2021)
4. *Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. в новій редакції від 19.04.2020 р. № 922-VIII.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 01.11.2021)
5. *Таран С. Огляд результатів виконання Угоди про асоціацію та ПВЗВТ між Україною та ЄС: розвиток ринків.* URL: https://eu-ua.ktmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/analiz_rezultativ_ua_oglyad_rynkiv_20.6.21.pdf (дата звернення 01.11.2021)
6. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 21.03.2014.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#top (дата звернення 01.11.2021)
7. *Угода про асоціацію Україна-ЄС. Спецпроект Edera та Міжнародного фонду «Відродження» за підтримки ЕС у рамках проекту «Громадська синергія»: веб-сайт.* URL: <https://eu-agreement.ed-era.com/> (дата звернення 01.11.2021)
8. *Угода про асоціацію України з ЄС. Міністерство закордонних справ України: веб-сайт.* URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (дата звернення 01.11.2021)
9. *Що таке GPA: веб-сайт.* URL: <https://infobox.prozorro.org/gpa/shcho-take-gpa-2> (дата звернення 06.11.2021)

Письменна О.П., Кульбаба І.В. Загально-теоретичні засади формування ринку публічних закупівель в рамках законодавства ЄС

Стаття присвячена актуальним питанням становлення та, як наслідок, виконання Україною завдань, що спрямовані на удосконалення розвитку ринкових відносин країн-членів на основі європейських принципів. Метою написання статті є дослідження загально-теоретичних засад формування ринку публічних закупівель в Україні на досвіді європейської практики, оскільки євроінтеграційний напрямок України відкриває нові можливості для виходу країни на якісно новий рівень. З початком функціонування Зони вільної торгівлі України з ЄС розпочато новий етап європеїзації національного законодавства, що покликаний забезпечити економічну інтеграцію України з ЄС шляхом усунення перешкод у взаємній торгівлі. Автори зазначають, що для набуття статусу повноправного члена Європейського Союзу Україна створює практику знищення корупції в державному секторі та удосконалене законодавство в сфері публічних торгів. У статті окреслено правову природу публічних закупівель в Україні, визначено місце цього інституту в євроінтеграційному напрямку держави. У праці досліджується правове регулювання відносин у сфері публічних закупівель ЄС, що спрямоване на забезпечення функціонування внутрішнього ринку на основі принципів недискримінації, конкуренції та прозорості, що також справляє вплив на порядок та умови реалізації «горизонтальних» цілей, які мають відповідати цим принципам, тобто шляхом установаження негативних зобов'язань не порушувати основні принципи та правила із закупівель. В публікації зроблено висновок, що доступ компаній з країн-членів ЄС до ринку державних закупівель України збільшить конкуренцію. Це сприятиме ефективнішому витрачання бюджетних коштів і стимулюватиме вітчизняні компанії бути більш конкурентними.

Ключові слова: ринок ЄС, Угода про асоціацію, інтеграція України з ЄС, норми права, європейські стандарти, членство в ЄС.

Pysmenna O., Kulbaba I. General theoretical principles of forming the public procurement market within the framework of EU legislation

The article is devoted to topical issues of formation and, as a consequence, the implementation of Ukraine's tasks aimed at improving the development of market relations of member countries on the basis of European principles. The purpose of writing this article is to study the general theoretical foundations of the public procurement market in Ukraine on the experience of European practice, as the European integration direction of Ukraine opens new opportunities for the country to reach a qualitatively new level. With the start of operation of the Free Trade Area of Ukraine with the EU, a new stage of Europeanization of national legislation has begun, which is designed to ensure the economic integration of Ukraine with the EU by removing obstacles to mutual trade. The authors note that in order to become a full member of the European Union, Ukraine is creating a practice of eradicating corruption in the public sector and improving legislation in the field of public bidding. The article outlines the legal nature of public procurement in Ukraine, defines the place of this institution in the European integration direction of the state. The paper examines the legal regulation of relations in the field of public procurement in the

EU, aimed at ensuring the functioning of the internal market based on the principles of non-discrimination, competition and transparency, which also affects the order and conditions of «horizontal» goals, establishing negative obligations not to violate the basic principles and rules of procurement. The publication concludes that the access of companies from EU member states to the public procurement market of Ukraine will increase competition. This will help to spend budget funds more efficiently and encourage domestic companies to be more competitive.

Key words: EU market, Association Agreement, Ukraine's integration with the EU, legal norms, European standards, EU membership.

Розвадовський В.І.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЗИТИВНОЇ ТА НЕГАТИВНОЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МЕХАНІЗМІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

УДК 342.565.2

Актуальність теми (постановка проблеми). Ключовими методологічними засадами у питаннях визначення кола суб'єктів конституційно-правової відповідальності в конституційному провадженні є наявність спеціального конституційно-правового статусу. З числа учасників зазначеного провадження такий статус має лише Конституційний Суд України, його органи та судді КСУ.

Іншим важливим питанням, яке пов'язане з детермінацією конституційно-правової відповідальності, є питання про позитивний (перспективний) та негативний (ретроспективний) аспекти даного виду відповідальності у конституційному провадженні.

Стан дослідження. У юридичній науці існує ціла низка підходів до розуміння таких аспектів відповідальності. Зокрема, О. В. Іваненко представляє науковий напрям, який заперечує існування перспективної юридичної відповідальності, а стоїть на позиціях визнання лише ретроспективної (або ж негативної) юридичної відповідальності. На думку О. В. Іваненко, юридична відповідальність не може розумітися інакше, ніж зазнавання правопорушником несприятливих наслідків, відчуття ним на собі